

«No disposem de cap eina jurídica per desqualificar les falses cooperatives»

Entrevista a Cristina Grau, sòcia de FGC Advocats i assessora d'un ampli ventall de projectes cooperatius des de fa gairebé trenta anys | «La reforma de la Llei de 2017 ataca l'autoregulació de les cooperatives, que és un dels principis de l'Aliança Cooperativa Internacional»

Cristina Grau, advocada | Montse Pallarès

Cristina Grau (1966) és sòcia de FGC Advocats i fa gairebé trenta anys que assessora un ampli ventall de projectes cooperatius. L'any passat va participar del debat sobre la reforma legislativa per lluitar contra les falses cooperatives, una realitat que als Països Catalans afecta les càrnies, el transport i altres sectors. Quan ja fa més d'un any que es va aprovar la modificació de la Llei de cooperatives de Catalunya, adverteix que no servirà per solucionar el problema de fons i que pot comportar conseqüències negatives per al cooperativisme.

El 22 de març de 2017 es va aprovar la modificació de la Llei de cooperatives de Catalunya (Llei 12/2015) amb l'objectiu de lluitar contra les falses cooperatives. Quina és la situació actual al sector de les càrnies, que és el que es va mobilitzar primer per forçar canvis?

No es pot dir que la modificació de la llei no hagi servit de res: els mitjans de comunicació han parlat de les falses cooperatives, s'han fet inspeccions de treball a alguns escorxadors i s'han obert expedients. D'altra banda, a Osona, al juliol CCOO i UGT van negociar acords amb la

patronal perquè el personal que formava part d'aquestes falses cooperatives fos contractat directament per les empreses càrnies. No conec aquests acords amb detall, però sé que els socis ficticis no hi han participat i s'han negociat a esquena dels treballadors de base, que són els que pateixen directament la problemàtica, i per això el seu nivell de frustració és molt gran. Al sector de les càrnies, el problema continua existint i hi ha personal en situació d'emergència social, tal com denuncia la plataforma Càrnies en lluita.

Quins altres sectors s'aprofiten més de les cooperatives fraudulentas?

Aquest problema i la proliferació de falsos autònoms també afecta el transport, les cambres de pis i la missatgeria, entre altres àmbits. S'està fent servir la fórmula jurídica cooperativa per fer veure que aquestes persones mantenen una relació mercantil lliure, quan en realitat hi ha empreses que desregularitzen la seva relació laboral i estan deixant la persona treballadora desprotegida per una qüestió de costos, ja que és més barat pagar els autònoms que el règim general de la Seguretat Social, i els drets són menors. Tot això no té res a veure amb la decisió de desenvolupar lliurement una professió.

A grans trets, la llei afecta les cooperatives de treball associat amb més de 25 socis o que facturin més del 75% a un mateix client. El nou text obliga que les falses cooperatives es regeixin pel dret laboral i que a les persones treballadores se'ls apliqui el conveni col·lectiu del sector. Servirà realment per lluitar contra les falses cooperatives?

Si el canvi legislatiu només fixa com s'ha d'actuar amb les persones que suposadament són socis d'una cooperativa, la situació no es resol. El que estan fent aquestes empreses és fer fora aquest personal i agafar altres persones que no puguin reivindicar els seus drets. D'altra banda, el frau de llei es pot continuar produint si l'empresa disposa de 24 treballadors. Lamentablement, això està passant, ja que algunes cooperatives càrnies que s'acaben de crear són petites. Fixar-se únicament en el cas de les càrnies i convertir-ho en la norma de protecció és molt perillós, ja que posa sota sospita moltes cooperatives grans d'altres sectors sense cap necessitat. Per això, la proposta del nostre grup de treball era que aquest tipus d'empreses no es poguessin inscriure al registre. Sóc més partidària d'una solució cooperativa i no laboralitzar la relació del soci de treball, perquè això és desorganitzar la cooperativa i no donar protecció als socis. Per tant, el problema no s'ha acabat d'arreglar. Dit això, és important destacar que al sector de les càrnies també s'estan creant cooperatives autèntiques. El cas paradigmàtic seria el del sector de la carn halal. És a dir, la societat cada cop demanda més carn d'aquestes característiques i com que el mercat no cobreix prou aquesta necessitat, hi ha persones que s'organitzen i creen cooperatives.

Durant el debat previ a la modificació de la llei, vas comentar que això podria tenir conseqüències ?devastadores? per al cooperativisme. Quines serien les més importants?

La principal és que es trenca el concepte que la cooperativa està formada per persones que emprenen col·lectivament amb capacitat d'autoregular-se. La nova llei diu que si la cooperativa afectada compleix uns requisits determinats, ja no té aquesta llibertat i s'ha de regir per la normativa del dret laboral. Per tant, s'ataca l'essència de la cooperativa, un dels principis de l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI), l'autoregulació, la manera d'organitzar la feina, el consum o l'aportació de productes. Es vulnera l'autonomia que tenen les cooperatives per dur a terme l'activitat cooperativitzada, i això és molt greu. Si converteixes la patologia en norma general, estàs debilitant la institució.

A quins sectors podria afectar més?

Tot això pot posar en qüestió, per exemple, les cooperatives d'ensenyament, ja que tenen més de 25 mestres treballadors i cobren d'un únic client, que és el Departament d'Ensenyament. També pot passar amb cooperatives del sector d'atenció a les persones, que el seu client principal és l'administració després d'haver guanyat un concurs per gestionar una llar d'infants o una llar d'avis. És a dir, s'han de preveure moltes excepcions.

El grup de treball que va formar amb la Xarxa d'Economia Solidària (XES) i altres organitzacions advocava perquè la nova llei desqualifiqués les falses cooperatives. Per què no es va acabar introduint aquesta mesura?

Amb la desqualificació, probablement el procés per lluitar contra les falses cooperatives càrnies hauria estat més llarg, però més definitiu. Volíem que es recuperés la causa de desqualificació que suposa encobrir sota la forma cooperativa finalitats i actuacions pròpies de les societats mercantils. Això era present a la llei de 1983, al text refós de 1992 i a la llei de 2002, però va desaparèixer a la de 2015. Per tant, podem dir que actualment no disposem de cap eina jurídica per desqualificar les falses cooperatives.

Als Països Catalans, l'existència de falses cooperatives està ben documentada en sectors com les càrnies, el calçat, la joguina i els transports. Penses que, en general, aquesta reforma va agafar les institucions representatives del cooperativisme a contrapeu?

En teoria, la llei de 2015 va néixer amb la vocació d'aprofitar els elements positius del sistema mercantil per a les cooperatives, per tant, es pot dir que va contribuir a la mercantilització del cooperativisme. Aquesta llei es va gestionar uns anys abans, en plena crisi econòmica, quan tothom lluitava per sostenir els seus propis projectes i les federacions de cooperatives estaven afeblides. Cal tenir en compte que és la primera llei del cooperativisme en què el sector no va participar del procés d'elaboració de manera directa. En aquest cas, la Direcció General d'Economia Social, el Tercer Sector, les Cooperatives i l'Autoempresa va fer consultes prèvies amb persones expertes i llavors va redactar un text. El resultat va ser una llei molt reglamentista que es nota que està mancada de l'experiència pràctica de la realitat que està regulant, que són les cooperatives. Es van fer aportacions posteriors que van permetre erosionar una mica aquesta voluntat mercantilista però hi van quedar coses. I un d'aquests aspectes perillosos és que es va eliminar el frau mercantil i ens vam quedar sense un instrument directe per desqualificar les falses cooperatives.

Per tot plegat, creus que el cooperativisme és menystingut en alguns àmbits?

És veritat que per a molts operadors socials i econòmics, el cooperativisme és poc conegut, incloent-hi els sindicats. En aquest cas, no es va tenir la capacitat autoreguladora que s'ha tingut altres vegades. Això al cooperativisme li ha passat en altres processos legislatius, però el que no és admissible és que et passi amb el teu, la llei de cooperatives. Pel que fa a la modificació puntual de 2017, les càrnies van venir a buscar el suport de les cooperatives de treball i aquí la Federació de Cooperatives de Treball no va estar a l'altura de les circumstàncies. I quan el nostre grup de treball per reformar la llei va començar a córrer el projecte ja estava molt avançat i tampoc vam trobar l'acollida desitjada per part de l'administració. La proposta de desqualificació que fèiem podia semblar molt complicada, però no ho era tant. Això sí, per aplicar-la calia destinar més recursos a fer inspeccions i formar el funcionariat, per exemple. Per a l'administració, el conflicte de les càrnies era una patata calenta que s'havia de resoldre com més aviat millor.

Entrevista publicada originalment a La Directa (<https://directa.cat/no-disposem-de-cap-eina-juridica-per-desqualificar-les-falses-cooperatives/>).